

**CULTURA DIGITALĂ ÎN ERA POST-ADEVĂR.
ROLUL BIBLIOTECILOR ÎN FORMAREA CULTURII
COMUNICĂRII ÎN SECOLUL TEHNOLOGIILOR
INFORMAȚIONALE AVANSATE. NETICHETA**

Vera OSOIANU

Printre responsabilitățile importante ale bibliotecarului modern un loc aparte îl ocupă aspectele tangențiale cu spațiul virtual. În era post-adevăr, competențele de evaluare a informației și asigurare a securității în spațiul virtual sunt baza activității de calitate. În mediul biblioteconomic mondial se consideră că anume aceste responsabilități constituie un argument puternic pro bibliotecă și vor asigura rezistența în timp a acesteia. Dacă până acum câteva decenii se considera o problemă insuficiența informației, în era digitală marea problemă constă în excesul și proliferarea rapidă a informației.

Bibliotecarul modern activează deopotrivă în spațiul fizic al bibliotecii și în spațiul virtual. Vorbim în acest sens de bibliotecile - „hibrid” unde conviețuiesc instrumentele biblioteconomice tradiționale și instrumentele moderne, bazate pe tehnologii avansate și acces la internet. Biblioteconomia virtuală este caracterizată de adoptarea masivă a inovațiilor oferite de spațiul informațional virtual.

Înțelegerea mai bună și exploatarea mai eficientă a lumii virtuale ajută bibliotecarii să găsească noi modele de distribuire a informației și produselor, noi căi de oferire a spațiilor colaborative pentru membrii comunității, noi platforme de promovare a culturii digitale.

În contextul promovării/ formării competențelor de cultura informației, acum se vorbește din ce în ce mai mult despre cultura web. Printre elementele distinctive ale culturii digitale un loc aparte îl ocupă: cultura media; comunicarea și colaborarea deschi-

să; managementul carierei și al identității; cultura și cunoașterea instrumentelor specifice tehnologiilor informaționale; noi abilități de învățare prin instruirea digitală; cultura informației. (De menționat că aici cultura informației este încorporată în cultura web). Cultura digitală reprezintă abilitățile și competențele necesare pentru explorarea/ lectura web, crearea conținuturilor/ scriere și participare web.

Explorarea eficientă a web-ului implică: navigare, mecanisme web, căutare, credibilitate, securitate. Crearea conținuturilor/ scriere presupune: scrierea/ postarea conținuturilor pe web, alcătuirea/ compunerea, indexarea, asigurarea accesibilității. Un element foarte important este conectarea/ participarea pe web, care implică: distribuirea, colaborarea, feedbackul.

Sarcina bibliotecarului de a găsi și selecta informația de calitate în spațiul tradițional este și mai complicată în spațiul virtual. Aici mai mult decât oriunde acesta trebuie să știe cum să evalueze informația spre a ajunge la cea de calitate. Scriitorul Umberto Eco, care în anul 2015 a primit titlul de DOCTOR HONORIS CAUSA în „Comunicare și Cultură mass-media” la Universitatea din Torino, în cadrul unei întâlniri cu jurnaliștii, menționa necesitatea și importanța filtrării riguroase a informației din Internet, specificând faptul că rețelele de socializare „dau drept de cuvânt unor legiuni de imbecili și că aceștia au acum același drept la cuvânt ca și un premiat Nobel”. „Drama internetului este că l-a promovat pe idiotul satului ca purtător de adevăr”, scria Umberto Eco. Instruirea bibliotecarilor în vederea utilizării web-ului și, în special, a creării instrumentelor web 2.0, 3.0 etc. trebuie să se facă concomitent cu instruirea ce ține de cultura digitală. Ca profesioniști de formațiune enciclopedică, bibliotecarii trebuie să cunoască faptul că decența este valoare universală.

Când au fost puse la dispoziția membrilor comunităților tehnologiile moderne de informare și comunicare, rețele de socializare și alte aplicații tehnologice, atunci au fost transferate și

responsabilitățile pentru faptele întreprinse. Responsabilitatea aparține fiecărei persoane în parte și aceste valori morale/ etice trebuie inoculate, atât personalului bibliotecar, cât și utilizatorilor și non-utilizatorilor bibliotecii. Pentru a se achita de aceste responsabilități, bibliotecile elaborează politici privind utilizarea instrumentelor web, create de bibliotecă, iar regulile de aur, privind comentariile pe web, solicită internauților: să fie respectuoși și să nu atace autorul sau persoanele care vin cu comentarii; să se concentreze pe idei, nu pe persoane; să nu folosească limbaj obscen; să se concentreze pe ideea principală și să nu distragă atenția de la această linie.

Biblioteca trebuie să aibă „față umană” și în spațiul virtual, iar elementele care umanizează fața bibliotecii sunt imaginile, materialele video, accesibilitatea, promptitudinea, lipsa excesului de cuvinte, etc. Fața bibliotecii în spațiul virtual începe cu pagina Web. Studiile realizate în ultimii ani dau semnale că aici bibliotecile nu excelează în mod deosebit. În ultimii ani a scăzut constant numărul persoanelor care utilizează pagina web a bibliotecilor. Un studiu OCLC demonstra încă acum câțiva ani că doar aproximativ 1% din respondenți începeau căutarea informației pornind de la pagina web a bibliotecii.

Cei care utilizează mai frecvent paginile web sunt persoanele tinere și cele cu educație superioară. Concluzie: de regândit concepția, de făcut pagina web mai interactivă, mai compatibilă cu instrumentele de comunicare care se modernizează permanent.

Pentru ca o pagină web să se bucure de succes trebuie să îndeplinească următoarele caracteristici: să interacționeze activ cu auditoriul; să publice conținut foarte bun (orientat spre auditoriul-țintă); să publice permanent (cel puțin o dată pe zi). Aceste caracteristici asigură distribuția postărilor – calea sigură ca aceste conținuturi să fie văzute de cât mai mulți oameni.

Existența bibliotecii s-a fundamentat dintotdeauna pe folosirea în comun a resurselor și a ideilor. Tehnologiile moderne

și spațiul on-line oferă un potențial enorm pentru diseminarea acestora, dar, mai ales, pentru comunicarea profesională. Instrumentele web reprezintă o platformă ideală pentru dialogul profesional. Rapiditatea circulației fluxului informațional, diseminarea concomitentă pentru un număr mare de beneficiari, feedbackul, utilizarea inteligenței colective în formarea conținuturilor sunt doar câteva dintre beneficiile oferite de instrumentele specifice mediului virtual.

Ca dovadă de eficiență, impact și feedback imediat poate fi invocată Conferința „Lectura ca bază pentru cultură, cunoaștere și dezvoltare”, organizată de Biblioteca Națională a Republicii Moldova cu susținerea și participarea Ministerului Educației, Culturii și Cercetării, care a fost o primă încercare de întâlnire, pe aceeași platformă, a celor mai importanți actori angajați pe scena promovării lecturii și a culturii lecturii: reprezentanți ai sferei de decizie; ai mediului educațional, respectiv grădiniță, școală, universitate; mediul infodocumentar, biblioteci de toate tipurile; scriitori; cercetători. Feedback-ul nu s-a lăsat așteptat, iar cea mai înaltă apreciere a venit de la ilustrul pedagog Adrian Ghicov, care scria într-o postare pe Facebook imediat după sfârșitul conferinței:

„SATISFAȚIA PROFESIONALĂ A ZILEI: Conferința internațională *Lectura ca bază pentru cultură, cunoaștere și dezvoltare*, organizată impecabil de către angajații Bibliotecii Naționale. Recunoștință!

Am comunicat audienței despre cum să formăm un cititor pe tot parcursul vieții și despre nevoia de a relaționa cu personajele, cu eul liric sau chiar de a deveni unul dintre ele în timpul lecturii. O nouă și interesantă viziune. Mai ales că implică dezvoltarea personală, gândirea critică, percepțiile, preferințele și interesele cititorilor. A fost o formare cu judecăți de valoare și cu oameni dragi!” (https://www.facebook.com/search/top/?q=adrian%20ghicov&epa=SEARCH_BOX).

Bibliotecarii trebuie să-i învețe pe membrii comunității cum să selecteze din marea de resurse disponibile on-line cele mai reprezentative site-uri, liste de discuții, bloguri, rețele sociale, etc. La fel, ei trebuie atenționați că trebuie să fie foarte precauți la alegerea prietenilor. Studiile demonstrează că internauții pot menține în actualitate un număr de cel mult 100-200 de prietenii în mediul online.

Colegii și prietenii din spațiul fizic s-au transferat în spațiul virtual. De remarcat că în spațiul virtual conținuturile cu caracter profesional ajung mai ușor în afara profesiei. Dovadă este feedback-ul și aprecierile venite de la reprezentanții diferitor profesii și domenii: cadre didactice, ambasadori, scriitori, editori, librari, jurnaliști, avocați, oameni din spectrul politic, etc. Observațiile demonstrează că ei sunt foarte sensibili, mai ales, în probleme ce țin de promovarea cărții și a lecturii. Un exemplu elocvent în acest sens este Grupul de pe Facebook *LecturaCentral*. Experiențele și practicile de calitate diseminate de cei peste 1500 (situația la 19.02.2020) de membri ai grupului sunt de mare importanță pentru proliferarea ideilor. În spațiul virtual domeniul biblioteconomic este mult mai vizibil și transparent. Despre valoarea informației sau a conținuturilor se poate judeca după numele persoanelor care le-au plasat, distribuit, au dat like sau chiar după comentariile plasate. Comentariile, la rândul lor, pot fi apreciate prin like-uri sau comentate. Există un flux de aprecieri sau contestări, care n-a fost posibil în spațiul tradițional. Nume de referință ale domeniului ajută la evaluarea corectă a informației și, dacă acestea plasează, apreciază sau distribuie o postare pentru a atenționa și alte persoane, faptul te face atent și este un semn că avem în față un conținut ce merită citit.

Practica demonstrează că tehnologiile se schimbă mai repede decât oamenii. Mai greu decât asimilarea tehnologiilor este să convingi oamenii de importanța schimbării și avantajele inovațiilor, în special a celorla în baza noilor tehnologii. Studiile

demonstrează că marca bibliotecii rămâne a fi cartea, dar oferă și alte servicii, conform necesităților membrilor comunității, cum ar fi acces la calculatoare și internet, Wi-Fi, programe pentru copii, informații despre sănătate și modul sănătos de viață, instruiri în vederea utilizării tehnologiilor, etc.

Ofertele Universale ale Bibliotecii, care reprezintă factorii-cheie necesari pentru a demonstra impactul bibliotecii în secolul al XXI-lea, includ:

- Lectura;
- Informarea și Digitalul;
- Cultura și Creativitatea;
- Sănătatea și Bunăstarea.

Ofertele universale propun informații despre serviciile așteptate de utilizatori. Tehnologiile se vor moderniza mereu și biblioteca este o platformă ideală pentru a ajuta membrii comunității să nu rămână în urma progresului. În spațiul virtual volumul informației este mult mai mare decât era anterior. Deși căile și metodele de accesare a informației s-au schimbat, pentru a reuși oamenii au nevoie de informații, misiunea bibliotecii rămâne aceeași – oferirea accesului gratuit la informații, cultură și cunoaștere pentru toți, indiferent de format. Pentru a investi în biblioteci, fondatorii și finanțatorii trebuie să vadă contribuția bibliotecii în dezvoltarea comunității, în îmbunătățirea sănătății membrilor comunității, în nivelul de satisfacție al utilizatorului, etc. Pentru a face față provocărilor, bibliotecarii trebuie să investească în domeniile eficiență, responsabilitate, profesionalism.

Internetul devine o parte din ce în ce mai importantă a vieților noastre. Avantajele sunt uriașe, dar și problemele pe potrivă. Știrile false au devenit un fenomen foarte agresiv, în care anumite grupuri, organizații și persoane „fabrică” neadevăruri pe care le difuzează prin diferite canale în scopul dezinformării și manipulării anumitor segmente ale populației, în principal în zonele rurale.

Bibliotecile trebuie să organizeze ateliere de informare și conștientizare cu privire la influența nocivă și destabilizatoare a știrilor false asupra adulților și, în special, a copiilor. Cetățenii au nevoie de a-și dezvolta abilități pentru a evalua critic informațiile și pentru a deveni consumatori de informații competenți în viața de zi cu zi. Aceste ateliere pot fi organizate în asociere cu jurnaliștii locali, reprezentanți ai social media și personalități media din teritoriu, pe teme legate de provocările furnizării de informații online și offline și ele vor evidenția riscurile asociate dezinformării voluntare și programate, care pot influența dramatic adulții, viața lor de zi cu zi și opțiunile de luare a deciziilor.

Neticheta

În ultimii ani se discută mult despre codul bunelor maniere în spațiul virtual. Dex-ul online încă mai spune că cuvântul *neticheta* nu este în dicționar, dar internauții știu că este omniprezent.

„Netichetă” este un cuvânt compus din cuvintele *net* (în engleză: rețea de calculatoare) și *etichetă*. El se referă la regulile de conduită propuse sau recomandate internauților, ca una din formele valorii culturale a Internetului. Primele propuneri și recomandări de comportare de gen *netichetă* au apărut în rețeaua Usenet, dar, între timp, termenul este folosit în toate domeniile rețelelor de date și calculatoare, unde persoanele comunică nu numai cu echipamentele respective, dar și între ei.

Neticheta nu este un termen bine definit, existând simultan o multitudine de documente pe această temă, documente care sunt deseori neconsolidate, inconsistente, nesistematizate, neunitare sau chiar contradictorii între ele. De asemenea, nu există o netichetă unică universal recomandabilă în toate situațiile din Internet, multiplele netichete concurând între ele. Deoarece, de obicei, netichetele nu au aspecte sau consecințe legale, fiind vorba doar de recomandări binevoitoare.

Deoarece Internetul se află în continuă expansiune, netichete-

le trebuie și ele neapărat să țină pasul și, anume, prin permanenta adaptare la noutăți. În demersul de a face Internetul un loc mai bun pentru toți, bibliotecarii au de învățat de la lideri importanți ai spațiului virtual. Mozilla – creatorul Firefox, al doilea navigator ca număr de utilizatori, număr de utilizatori după Google Chrome de la Google, fiind folosit de aproximativ 28.9 % din toți utilizatorii Internetului de pe glob, luptă pentru a menține internetul o resursă globală, deschisă și accesibilă tuturor. Comunității virtuale îi este cunoscut Manifestul Mozilla, obiectivele cărui presupun: formularea clară a unei viziuni de internet pe care participanții la proiectul Mozilla vor ca Fundația Mozilla să o urmeze; comunicarea cu oamenii, indiferent dacă au sau nu au pregătire tehnică; inducerea unui sentiment de mândrie în rândul colaboratorilor la proiectul Mozilla și motivarea lor să continue și asigurarea unui cadru general pentru ca și alții să promoveze această viziune de internet.

Principiile Manifestului Mozilla reflectă toată gama de valori specifice spațiului virtual:

- Internetul este o parte integrantă a vieții moderne, o componentă-cheie în educație, comunicare, colaborare, afaceri, divertisment și în societate în ansamblu;
- Internetul este o resursă publică globală care trebuie să rămână deschisă și accesibilă;
- Internetul trebuie să îmbogățească viața ființelor umane;
- Securitatea și intimitatea persoanelor pe internet sunt fundamentale și nu trebuie tratate ca opționale;
- Oamenii trebuie să poată modela internetul și propriile experiențe pe internet;
- Eficacitatea internetului ca resursă publică depinde de interoperabilitate (protocoale, formate de date, conținut), inovație și participare descentralizată la nivel global;
- Softurile libere și cu sursă deschisă promovează dezvoltarea internetului ca resursă publică;

- Procesele transparente bazate pe comunități promovează participarea, responsabilizarea și încrederea;

- Implicarea comercială în dezvoltarea internetului aduce numeroase beneficii, dar este critic să existe un echilibru între profitul comercial și beneficiul public;

- Creșterea aspectelor de beneficiu public al internetului este un țel important, care merită să i se dedice timp, atenție și devotament.

Atât bibliotecarii, cât și cercurile largi de utilizatori reali și potențiali au ce învăța din principiile acestui Manifest.

Concluzii

Participarea bibliotecilor în realizarea obiectivelor specifice ediției a treia a Programului Național *LecturaCentral* va contribui la amplificarea rolului bibliotecilor în formarea culturii comunicării virtuale în secolul tehnologiilor informaționale avansate, prin organizarea activităților axate pe următoarele criterii:

- Informarea membrilor comunității cu privire la oportunitățile utilizării noilor media de comunicare;

- Educarea culturii informației pentru selectarea și interpretarea corectă a informației virtuale;

- Educarea membrilor comunității cu privire la pericolele utilizării mediului virtual de comunicare (fenomenul dependenței de comunicarea online etc.);

- Formarea competenței de cultura comunicării online prin respectarea netichetei în spațiul virtual de comunicare.

În acest context menționăm fortificarea rolului bibliotecilor în dezvoltarea unei comunități armonioase, în care membrii comunității posedă competențe de cultura lecturii, cultura informației, cultura gândirii critice, cultura comunicării virtuale. Educarea acestor competențe sunt un rezultat al impactului bibliotecii asupra fiecărui cetățean în parte și asupra comunităților aflate în aria lor de servire.

Referințe bibliografice

1. ACT adițional la manifestul mozilla. Angajament pentru un internet sănătos [online]. [citată 17.02.2020]. Disponibil: <https://www.mozilla.org/ro/about/manifesto/>
2. MANIFESTUL Mozilla [online]. [citată 17.02.2020]. Disponibil: <https://www.mozilla.org/ro/about/manifesto/details/>
3. NETICHETA. regulile de comportament pe internet [online]. [citată 19.02.2020]. Disponibil: <https://prezi.com/p/1-6pmomvcc5y/neticheta-si-regulile-de-comportament-pe-internet/>
4. NETICHETĂ. [online]. [citată 19.02.2020]. Disponibil: <https://ro.wikipedia.org/wiki/Netichet%C4%83>
5. NOILE media și noul sistem de competențe media în secolul XXI [online]. [citată 20.02.2020]. Disponibil: <https://biblio-emi.md/noile-media-si-noul-sistem-de-competente-media-in-sec-xxi/>
6. OSOIANU, Vera. Biblioteconomia virtuală ca dominantă a tendințelor actuale în domeniu [online]. [citată 17.02.2020]. Disponibil: <https://www.slideshare.net/cdbclub/biblioteconomia-virtuala-vscurta-55738847>